

Sygn. akt I ACa 758/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński
Sędziowie	:	SA Małgorzata Dołęgowska SO del. Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Małgorzata Sakowicz - Pasko

po rozpoznaniu w dniu 13 maja 2016 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Gminy S.**

przeciwko **A. N. (1), J. K., M. M. (1), M. J. (1) i J. R.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 22 maja 2015 r. sygn. akt I C 477/14

I. zmienia zaskarżony wyrok:

1. w punkcie I w ten sposób, że:

- a) **zasądza od pozwanego A. N. (1) na rzecz powódki Gminy S. kwotę 20.323,60 (dwadzieścia tysięcy trzysta dwadzieścia trzy i 60/100) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 21 października 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., zaś od 1 stycznia 2016 r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia zapłaty,**
- b) **zasądza od pozwanego J. K. na rzecz powódki Gminy S. kwotę 20.323,60 (dwadzieścia tysięcy trzysta dwadzieścia trzy i 60/100) złotych z ustawowymi odsetkami od 24 października 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., zaś od 1 stycznia 2016 r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia zapłaty,**
- c) **zasądza od pozwanego J. R. na rzecz powódki Gminy S. kwotę 20.323,60 (dwadzieścia tysięcy trzysta dwadzieścia trzy i 60/100) złotych z ustawowymi odsetkami od 14 października 2014 r. do**

dnia 31 grudnia 2015 r., zaś od 1 stycznia 2016 r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia zapłaty,

d) zasądza od pozwanej M. M. (1) na rzecz powódki Gminy S. kwotę 20.323,60 (dwadzieścia tysięcy trzysta dwadzieścia trzy i 60/100) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 9 grudnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., zaś od 1 stycznia 2016 r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia zapłaty,

e) zasądza od pozwanej M. J. (1) na rzecz powódki Gminy S. kwotę 20.323,60 (dwadzieścia tysięcy trzysta dwadzieścia trzy i 60/100) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., zaś od 1 stycznia 2016 r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie do dnia zapłaty

i oddała powództwo w pozostałym zakresie;

2. w punkcie II w ten sposób, że zasądza od pozwanych A. N. (1), J. K., M. M. (1), M. J. (1) i J. R. na rzecz powódki Gminy S. kwoty po 1.736,20 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

3. w punkcie III w ten sposób, że zasądza od pozwanych A. N. (1), J. K., M. M. (1), M. J. (1) i J. R. na rzecz powódki Gminy S. kwoty po 5,84 złotych tytułem kosztów sądowych tj. wydatków pokrytych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa;

II. zasądza od pozwanych A. N. (1), J. K., M. M. (1), M. J. (1) i J. R. na rzecz powódki Gminy S. kwoty po 1.556,20 złotych tytułem zwrotu kosztów za drugą instancję.

(...)

UZASADNIENIE

Powódka Gmina S. wniosła o zasądzenie od pozwanych A. N. (2), J. K., M. M. (1), M. J. (1) i J. R. solidarnie na jej rzecz kwoty 101 618,01 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Ponadto o obciążenie pozwanych kosztami procesu. Podniosła, że wyrokami z dnia 29.03.2012r. w sprawie IC 540/11 i z dnia 6.02.2013r. w sprawie IC 751/12 Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził na rzecz C. C. (1) kwoty 101.618,01 zł oraz 136.130,71 zł tytułem utraconych korzyści jakie osiągnąłby pełniąc funkcję wójta Gminy S., a których został pozbawiony w wyniku sfalszowania wyborów z dnia 12.11.2006r. Wskazała, że dochodzi wskazanej w pozwie kwoty tytułem regresu od pozwanych, będących bezpośrednimi i wyłącznymi sprawcami szkody we wskazanej kwocie przelanej C. C. w wykonaniu pierwszego z orzeczeń. Wywodziła, że w dniu 12.11.2006r. odbyły się wybory na wójta Gminy S., w których kandydował C. C. (1) oraz P. W. (1). W skład (...) Komisji Wyborczej w R. wchodził J. K., A. N. (2), M. J. (1), A. P., T. Z. (1) oraz M. K.. Pełnomocnikiem Wójta Gminy S. do spraw wyborów była M. M. (1), a J. R. był informatykiem odpowiedzialnym za wprowadzenie wyników wyborów do systemu komputerowego. Po zakończeniu głosowania M. J. (1) poinformowała telefonicznie M. M. (1) o wyniku wyborów, w wyniku których zwycięzcą w okręgu został C. C. (1), następnie członkowie komisji udali się do S. celem wprowadzenia danych do systemu komputerowego. Z uwagi na błąd pojawiający się w systemie przy wprowadzaniu wyników, ich przesłanie do Okręgowej Komisji Wyborczej okazało się niemożliwe, wobec czego członkowie komisji postanowili ponownie przeliczyć głosy w siedzibie komisji. Wówczas A. N. (2) oświadczył J. R., że dokona przerobienia kart do głosowania, w taki sposób by zapewnić zwycięstwo P. W. (1), a J. R. przystał na taki stan rzeczy i poinformował o tym M. M. (1). A. N. (2) przerobił karty do głosowania, stawiając na 3 czystych kartach do głosowania postawił znak X przy nazwisku P. W. (1) a na 3 kartach z głosami ważnymi oddanymi na C. C. (1) postawił dodatkowy znak X. wskutek tego liczba głosów ważnych oddanych na C. C. spadła do 208, a na P. W. (1) wzrosła do 189, co ostatecznie zapewniło zwycięstwo wyborcze P. W. (1). Po powrocie do R. i otwarciu kopert przystąpiono do ponownego liczenia głosów, a wskutek rozbieżności, co do zawartości kopert z głosami ważnymi i nieważnymi T. Z. (1) odmówił podpisania nowego protokołu i poinformował W. N., męża zaufania C. C. (1), który z kolei zawiadomił Policję o popełnieniu przestępstwa. M. J. (1) w tym czasie porwała

pierwotny protokół i wrzuciła go do kotłowni. W wyniku protestu wyborczego C. C. (1), Sąd Okręgowy w Olsztynie stwierdził nieważność wyborów. W wyniku przeprowadzenia ponownych wyborów wójtem został P. W. (1). A. N. (2), J. K., M. M. (1) oraz M. J. (1) zostali skazani za popełnione przestępstwa prawomocnymi wyrokami karnymi, mocą których ustalono, że dopuścili się występku nadużycia funkcji publicznej przeciwko wyborom i wiarygodności dokumentów. Postępowanie karne wobec J. R. zostało z przyczyn formalnych prawomocnie umorzone. Jednak uzasadnienia orzeczeń karnych i znajdujące się w aktach spraw karnych dowody, wskazują, iż J. R., mając wiedzę na temat działań podjętych przez A. N. (1), nie podjął żadnych działań mających na celu niedopuszczenie do popełnienia przestępstwa i umyślnie wprowadził sfałszowane wyniki wyborów do systemu informatycznego. Przekazane przez niego wyniki stały się podstawą ustalenia ostatecznego wyniku wyborów. Wyrokami z dnia 29.03.2012r. w sprawie IC 540/11 i z dnia 6.02.2013r. w sprawie IC 751/12 Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził na rzecz C. C. (1) kwoty 101.618,01 zł oraz 136.130,71 zł tytułem utraconych korzyści jakie osiągnąłby pełniąc funkcję wójta Gminy S., a których został pozbawiony w wyniku sfałszowania wyborów z dnia 12.11.2006r.

Pozwany J. R. wniósł o oddalenie powództwa i obciążenie powódki kosztami procesu. Podniósł, że wykonywał tylko czynności techniczne polegające na wprowadzeniu danych ustalonych przez Obwodową Komisję Wyborczą w R. do systemu teleinformatycznego, nie był uprawniony do odmowy wprowadzenia danych, a podjęta przez niego czynność nie wpłynęła na wynik wyboru wójta Gminy S.. Co do żądania solidarnej z pozostałymi pozwanymi zasądzenia od niego kwoty wskazanej w pozwie, wskazał, że nawet przy założeniu, że jest osobą współodpowiedzialną za wyrządzenie szkody C. C. (1), to zasada odpowiedzialności solidarnej ma zastosowanie jedynie do pierwotnego stosunku pomiędzy poszkodowanym a współodpowiedzialnymi za szkodę, który wygasł w chwili naprawienia szkody. Współdłużnicy, do których kierowane jest roszczenie regresowe nie odpowiadają już na zasadzie solidarności. Wobec czego nieprawidłowym wydaje się oparcie przez powódkę roszczenia o konstrukcję z art. 441 § 3 K.c. Nie jest również prawidłowym oparcie roszczenia skierowanego przeciwko pozwanemu o art. 430 k.c., ponieważ brak jest związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem pozwanego a powstaniem szkody po stronie C. C. (1), nadto zachowanie pozwanego nie było zawinione (odpowiedź na pozew – k. 125-133).

Pozwany J. K. wniósł o oddalenie powództwa. Zakwestionował odpowiedzialność członków komisji wyborczej w R. za szkodę wyrządzoną C. C. (1), którą ponosi Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Wskazał, iż fakt dopuszczenia się członków Obwodowej Komisji Wyborczej w R. występku nadużycia funkcji publicznej, przeciwko wyborom i wiarygodności dokumentów jest pozbawiony znaczenia przy orzekaniu o odpowiedzialności odszkodowawczej za pozbawienie C. C. (1) funkcji wójta. Podniósł, że gmina w sprawie o odszkodowanie dla C. C. (1) nie powoływała pozwanych w tej sprawie jako zainteresowanych w sprawie, natomiast sama przychyliła się do wypłacenia odszkodowania.

Pozwana M. M. (1) wniosła o oddalenie powództwa. Przyznała fakt skazania za przestępstwo, którego dopuściła się w związku z wyborami w 2006r. na wójta Gminy S. na terenie Obwodowej Komisji Wyborczej w R.. Zakwestionowała jednak istnienie swojej legitymacji biernej w tej sprawie, która miała się opierać na treści art. 441 § 3 k.c.

Pozwana M. J. (1) wniosła o oddalenie powództwa. Podniosła, że za jej zachowanie w trakcie wyborów nie odpowiadała Gmina S., ale Skarb Państwa. Obwodowe i gminne komisje wyborcze są organami wyborczymi całkowicie niezależnymi ustrojowo od jednostek samorządu terytorialnego. Tym samym nie można mówić o jakimkolwiek prawnym powiązaniu członków obwodowej komisji wyborczej z jednostką samorządu terytorialnego, na której terenie ta komisja działa. Niezależnie od tego podniosła, że została wprawdzie uznana winną szeregu przewinień urzędniczych szczegółowo opisanych w prawomocnym wyroku skazującym w sprawie II K 74/08 Sądu Rejonowego w Mrągowie, jednak żaden z tych czynów nie został popełniony wspólnie i w porozumieniu ze współpозwanymi w tej sprawie. Przypisane pozwanej zachowania mają charakter przewinień urzędniczych wynikających z niewiedzy i zaskoczenia sytuacją w jakiej znalazła się część członków komisji w R., a nie z chęci sfałszowania wyników wyborów.

Pozwany A. N. (2) wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 22 maja 2015r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił powództwo w całości, co do wszystkich pozwanych (punkt I.); zasądził od powódki Gminy S. na rzecz pozwanej M. J. (1) kwotę 4 534 złote, na rzecz pozwanej M. M. (1) kwotę 3 617 złotych, na rzecz pozwanego J. R. kwotę 3 617 złotych oraz na rzecz pozwanych A. N. (1) i J. K. kwoty po 29,20 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt II.) oraz nakazał pobrać od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 29,20 złotych tytułem kosztów sądowych tj. wydatków pokrytych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa (punkt III.).

Z ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy, wynikało, że w dniu 12.11.2006 r. przeprowadzono wybory samorządowe, w tym dotyczące wyboru na wójta Gminy S., na którą to funkcję kandydowali C. C. (1) i P. W. (1). Jedną z obwodowych komisji wyborczych, działających na terenie gminy S., w której dokonywano wyborów, była Obwodowa Komisja Wyborcza w R.. Przewodniczącym komisji został J. K., wiceprzewodniczącym A. N. (2). W skład (...) w R. weszła także M. J. (1) – jako osoba wskazana przez wójta Gminy S. w trybie art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (t. jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 176, poz. 1190 – dalej również jako: ordynacja). Urzędnikiem wyborczym – pełnomocnikiem ds. wyborów - wyznaczonym przez wójta do realizacji zadań wyborczych na terenie gminy S. była w tych wyborach M. M. (1) (sekretarz Gminy), która pełniła jednocześnie funkcję inspektora Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w O.. Pozwany J. R. pełnił w wyborach w dniu 12.11.2006r. funkcję operatora systemu informatycznego w Obwodowej Komisji Wyborczej w R.. Jego zadaniem było wprowadzenie do systemu komputerowego wyników wyborów ustalanych w terytorialnych komisjach wyborczych i przekazywanie ich okręgowej komisji wyborczej O..

Z dalszych ustaleń Sądu Okręgowego, wynikało, że przy ustalaniu wyników głosowania przeprowadzonego na terenie O. w R. doszło do przerobienia oddanych głosów. A. N. (2) – wiceprzewodniczący O. w R. przerobił karty do głosowania, w ten sposób, że wypełnił 3 czyste karty, zakwalifikowane wcześniej jako głosy nieważne, znakami skutkującymi zaliczeniem ich do głosów oddanych na P. W. (1), przy czym dwa z nich następnie uznano za ważne a jeden za nieważny, następnie uzupełnił trzy karty z ważnymi głosami na kandydata C. C. (1) znakami skutkującymi zaliczeniem ich do głosów nieważnych. Za ten czyn następnie został prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 15.10.2007 r. w sprawie II K 52/07, który to wyrok został utrzymany w tym zakresie w mocy przez Sąd Okręgowy w Olsztynie – wyrokiem z dnia 18.02.2008 r. w sprawie VII Ka1862/07 (bezsporne, pkt. V wyroku SR w Mrągowie dot. czynu z pkt. V aktu oskarżenia i pkt V wyroku SO w Olsztynie – k. 45v i 48v oraz k. 57v). Tymi samymi wyrokami pełnomocnik ds. wyborów wyznaczony przez wójta pozwanej gminy – M. M. (1) – została uznana za winną popełnienia przestępstwa polegającego na tym, że jako pełnomocnik miejscowego wójta do sprawy wyborów samorządowych a jednocześnie jako inspektor komisarza wyborczego w O. wbrew obowiązkowi wynikającemu z tych funkcji, prawnemu i szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego ułatwiła A. N. (1) popełnienie przypisanego mu i opisanego wyżej przestępstwa, tj. za przestępstwo pomocnictwa do przestępstwa fałszerstwa wyborczego.

M. J. (1), prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 30.09.2008r. została skazana za to, że jako funkcjonariusz publiczny – członek Obwodowej Komisji Wyborczej w R. nie dopełniła swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że wbrew przepisom ustawy po zakończeniu głosowania nie przystąpiła do ustalenia liczby niewykorzystanych kart do głosowania i nie umieściła ich w zabezpieczonych pakietach przed otwarciem urny wyborczej, przez co działa na szkodę interesu publicznego. Ponadto za to, że usunęła i zniszczyła dokument wyborczy w postaci rękopisu protokołu głosowania w wyborach na wójta sporządzony pierwotnie po zakończeniu głosowania i zawierający prawidłowe wyniki wyborów. Ponadto za to, że nie dopełniła swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że podpisując protokół z odbytych wyborów nie omówiła w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej kwalifikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń podnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności, działając na szkodę interesu publicznego. Ponadto za to, że przekroczyła swoje uprawnienia w ten sposób, że podpisując ostateczny protokół z odbytych wyborów nie omówiła w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia oddanych głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności, działając przez to na szkodę

interesu publicznego. Z kolei pozwany J. K. został skazany za to, że jako funkcjonariusz publiczny – Przewodniczący Obwodowej Komisji Wyborczej w R. nie dopełnił swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że po zakończeniu głosowania w odbytych wyborach, nie przystąpił do ustalenia liczby niewykorzystanych kart do głosowania i nie umieścił ich w zabezpieczonych pakietach przed otwarciem urny wyborczej. Ponadto za czyn polegający na tym, że podpisując rękopis protokołu z wyborów nie omówił w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności. Ponadto za czyn polegający na tym, że przekroczył swoje uprawnienia służbowe jako Przewodniczący Obwodowej Komisji Wyborczej w R. w ten sposób, że podpisując ostateczny protokół z odbytych wyborów, nie omówił w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności. Postępowanie karne wobec J. R. zostało prawomocnie umorzone postanowieniem Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 27.04.2009r. w sprawie IIK 152/09. W uzasadnieniach powołanych wyżej orzeczeń wydanych w postępowaniach karnych wskazano, że miał on wiedzę na temat działań podjętych przez A. N. dotyczących opisanych fałszerstw wyborczych.

W uwzględnieniu protestu wniesionego przez C. C., stwierdzono nieważność wyborów na wójta Gminy S. wskutek nieprawidłowości w działaniu O. w R., stwierdzono wygaśnięcie mandatu P. W. i zarządzono przeprowadzenie wyborów ponownych, poprzez ponowienie ich wyłącznie na obszarze objętym właściwością O. w R.. W wyniku ponownie przeprowadzonych wyborów, ich wyniki w O. w R. po zsumowaniu z wynikami uzyskanymi wcześniej w pozostałych obwodach głosowania (których ważność nie została zakwestionowana), dały zwycięstwo wyborcze P. W., skutkując jego wyborem na funkcję wójta Gminy S..

C. C. (1) w dniu 19.11.2009r. wystąpił do Sądu Okręgowego w Olsztynie z pozwem przeciwko A. N. (1), J. K., M. M. (1) i M. J. (1) o zapłatę kwoty 265.528,00 zł tytułem odszkodowania za utratę wynagrodzenia, które przysługiwało by mu w przypadku objęcia stanowiska wójta Gminy S., gdyby wybory z dnia 12.11.2006r. nie zostały sfałszowane. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30.12.2010r. w sprawie I ACa 627/10, zapadłym na skutek apelacji pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 17.05.2010 r. w sprawie IC 560/09, powództwo zostało prawomocnie oddalone w całości co do wszystkich pozwanych. Następnie prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 26.11.2011r. w sprawie IC 540/11 w sprawie z powództwa C. C. (1) przeciwko Gminie S. została zasądzona na rzecz powoda kwota 101.618,01 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 14.09.2011r. tytułem odszkodowania za utratę wynagrodzenia, które uzyskałby jako Wójt Gminy S., gdyby wyniki wyborów z 12.11.2006r. nie zostały sfałszowane. Apelacja pozwanej Gminy od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sadu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29.03.2012r. w sprawie I ACa 5/12.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy wskazał, iż stosownie do art. 11 k.p.c., Sąd w tym postępowaniu był związany ustaleniami wydanych w postępowaniu karnym prawomocnych wyroków Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 15.10.2007 r. w sprawie II K 52/07 oraz z dnia 30.09.2008 r. w sprawie II K 74/08, skazujących pozwanych J. K., A. N. (1), M. M. (1) i M. J. (1) za wymienione w nich przestępstwa, pozostające w związku z wyborami na wójta Gminy S. z dnia 12.11.2006r. Okoliczności wynikające z tych wyroków nie były przy tym kwestionowane przez strony w szczególności przez pozwanych. Zdaniem Sądu I instancji, nie oznaczało to jednak zasadności powództwa. Poza tym sąd cywilny jest związany tylko ustaleniami, co do popełnienia przestępstwa, tj. osobą sprawcy, przedmiotem przestępstwa i czynem przypisanym oskarżonemu. Nie są natomiast wiążące inne ustalenia prawomocnego skazującego wyroku karnego, nawet jeżeli są zawarte w wyroku. Nie są też wiążące okoliczności powołane w uzasadnieniu wyroku. Uzasadnienie wyroku, ani jego fragmenty nie mogą być przy tym traktowane jako dokumenty ze wszystkimi skutkami procesowymi, jakie kodeks postępowania cywilnego wiąże z dokumentami urzędowymi określonymi w art. 244 i 252 k.p.c. Wskazywał, że sąd cywilny może czynić własne ustalenia w zakresie okoliczności, które nie dotyczą popełnienia przestępstwa, mimo że pozostają w związku z przestępstwem i ustalenia te mogą różnić się do dokonanych w przez sąd karny (SN w wyroku z 17.06.2005r., III CK 642/04, :LEX nr

177207, oraz w wyroku z 06.03.1974r., II CR 46,74, OSP 1975/3/63). Stosownie do art. 365 § 1 k.p.c., Sąd w tym postępowaniu związany był także orzeczeniami Sądu Okręgowego w Olsztynie i Sądu Apelacyjnego w Białymstoku zapadłymi w sprawach IC 560/09 i IC 540/11 tut. Sądu. Okoliczności te, w szczególności wynikające z art. 11 i 365 k.p.c. nie, oznaczają jednak zasadności powództwa ani solidarnej odpowiedzialności pozwanych z Gminą S. za szkodę wyrządzoną C. C. (1).

Sąd Okręgowy wywodził, że powódka jako podstawę swojego roszczenia wskazała art. 441§ 3 k.c., tj. roszczenie regresowe przysługujące jej do pozwanych z tytułu zaspokojenia roszczeń odszkodowanych C. C. (1), za które była odpowiedzialna pomimo braku winy. Przepis art. 441 § 1 k.c. ma charakter bezwzględnie wiążący i stanowi normatywną podstawę solidarności dłużników. Jego konsekwencją jest współodpowiedzialność na zasadach określonych w art. 366 i n. k.c. wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za delikt. Przepis art. 441 § 1 k.c. znajduje zastosowanie wyłącznie w ramach odpowiedzialności deliktowej, a więc jeżeli zachodzi wielość podmiotów odpowiedzialnych za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym (art. 415–449 k.c.). Solidarną odpowiedzialność może ponosić kilku współsprawców, ale także sprawca z pomocnikiem, podżegaczem lub osobą, która skorzystała ze szkody (art. 422 k.c.), oraz sprawca z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za delikt, przykładowo takimi, których odpowiedzialność przewidują art. 429–430 i 435–436 k.c. (wyrok SN z dnia 7 czerwca 1982r., IV CR 188/82, LEX nr 8428). Solidarna współodpowiedzialność kilku podmiotów na podstawie art. 441 § 1 k.c. dotyczy przypadków, gdy konsekwencją ich zachowania jest jedna szkoda. Ma ona miejsce wówczas, gdy w sferze dóbr prawnie chronionych poszkodowanego nie można oznaczyć (wydzielić) uszczerbków wywołanych zarachowaniami poszczególnych podmiotów, za nie odpowiadających, tzn. gdy szkoda jest z natury niepodzielna lub nie jest możliwe przypisanie poszczególnym podmiotom uszczerbku, który złożył się na całość szkody doznanej przez poszkodowanego (wyrok SN z dnia 20 listopada 2002 r., II CKN 859/00, LEX nr 78881). Podkreślał, że w przypadku roszczeń z art. 441 § 2 i 3 k.c. nie chodzi o wynagrodzenie uprawnionemu szkody, którą poniósł, lecz o zwrot części zapłaty, jakiej dokonał na rzecz poszkodowanego, a więc wyłącznie konstrukcja zobowiązania solidarnego określa naturę roszczenia regresowego .

Odnosząc następnie powyższe do realiów sprawy, Sąd I instancji stwierdził, że szkodą w rozumieniu art. 441 § 3 k.c., jest w dalszym ciągu szkoda jakiej doznał C. C. (1) wskutek pozbawienia go wynagrodzenia, jakie osiągnąłby pełniąc funkcję wójta Gminy S., a nie jakiej doznała powodowa gmina wskutek wypłaty zasądzonej tytułem odszkodowania kwoty. Uprawnienie do żądania zwrotu wypłaconego odszkodowania w całości lub części od pozostałych współodpowiedzialnych za szkodę uzależniona była zatem od tego, czy pomiędzy uprawnionym do regresu a wskazywanymi przez niego współodpowiedzialnymi za szkodę, istnieje rzeczywista solidarna odpowiedzialność za pierwotną szkodę. Wykładnia art. 441 § 2 i 3 k.c. nie może być bowiem dokonywana w oderwaniu od treści art. 441 § 1 k.c. i w tym ujęciu § 2 wskazanego przepisu reguluje zakres roszczenia regresowego, gdy kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną swoim działaniem lub zaniechaniem, natomiast § 3 statuuje uprawnienie do żądania pełnego regresu, jeżeli obok sprawcy winnego wyrządzenia szkody odpowiada za cudzy czyn podmiot, który nie ponosi winy. Możliwość regresu z art. 441 § 3 k.c. dalej jednak wymaga współodpowiedzialności solidarnej z art. 441 §1 k.c. (Sąd Najwyższy w wyroku z 06.06.2004r., II CK 35/04, LEX nr 194075).

Wobec powyższego Sąd Okręgowy w tym postępowaniu musiał uwzględnić fakt, iż prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 grudnia 2010r. w sprawie I A Ca 627/10 (na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego Olsztynie z dnia 17.05.2010r. w sprawie IC 560/09) zostało w całości oddalone powództwo C. C. (1) przeciwko pozwanym A. N. (1), J. K., M. M. (1) i M. J. (1) o zapłatę odszkodowania za utratę wynagrodzenia, które przysługiwało by mu w przypadku objęcia stanowiska wójta Gminy S., gdyby wybory z dnia 12.11.2006r. nie zostały sfalszowane.

Następnie, Sąd Okręgowy wskazał, że stosownie do art. 365 § 1 k.p.c., Sąd w tym postępowaniu jest związany treścią powołanego orzeczenia Sądu Apelacyjnego, co jednocześnie wyklucza możliwość uwzględnienia powództwa, co do wskazanych wyżej pozwanych. Fakt prawomocnego oddalenia powództwa pierwotnego poszkodowanego (C. C. (1)), opartego na tych samych okolicznościach faktycznych i twierdzeniu, iż pozwani ponoszą odpowiedzialność za szkodę mu wyrządzoną przez sfalszowanie wyników wyborów, wyklucza jednocześnie możliwość uwzględnienia powództwa

Gminy w stosunku do nich opartego na tych samych okolicznościach faktycznych i twierdzeniu. Wyklucza bowiem solidarną odpowiedzialność wskazanych pozwanych z powodową gminą za zaistniałą szkodę, a tym samym możliwość regresu gminy na podstawie art. 441 § 3 k.c.

Odnosząc się z kolei do zasadności roszczenia powódki wobec J. R. Sąd i instancji wskazywał, że w stosunku do niego Sąd nie był związany ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego wydanego w postępowaniu karnym. Taki bowiem wyrok w stosunku do tego pozwanego nie zapadł. Postępowanie toczące się wobec wskazanego pozwanego zostało prawomocnie umorzone. Tym samym J. R., stosownie do art. 11 zd. 2 k.p.c., mógł powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jego odpowiedzialność cywilną. Jednocześnie celem wykazania jego odpowiedzialności i zastosowania art. 441§1 i 3 k.c., powodowa gmina winna była wykazać wszystkie przesłanki odpowiedzialności za delikt, w tym winę pozwanego i związek przyczynowy pomiędzy jego działaniem lub zaniechaniem a szkodą. W szczególności, mając na uwadze, iż pozwany J. R. nie był członkiem obwodowej komisji wyborczej w R., powódka winna wykazać, iż posiadał on wiedzę i godził się na dokonanie przez A. N. (1) przerobienia kart wyborczych oraz działania pozostałych pozwanych. Okoliczność ta nie została wykazana. W szczególności pozwany J. R., składając zeznania w charakterze strony (k. 243-243v) zaprzeczył by taką wiedzę posiadał. Okoliczność ta nie wynika także z zeznań pozostałych pozwanych przesłuchanych w charakterze stron (w szczególności A. N. (1)), ani z przesłuchania w charakterze strony obecnego wójta Gminy S. oraz świadka C. C. (1). Inne dowody natomiast nie zostały zaoferowane. Sąd natomiast nie mógł w tym zakresie oprzeć się wyłącznie na stwierdzeniach zawartych w uzasadnieniach wyroków karnych w sprawach IIK 52/07 i II K 74/08 Sądu Rejonowego w Mrągowie, albowiem stanowiłyby to naruszenie zasady bezpośredniości i kontrydiktoryjności procesu Z kolei, wobec nieudowodnienia wiedzy pozwanego o przerobieniu kart do głosowania, brak również związku przyczynowego pomiędzy jego zachowaniem polegającym na wprowadzeniu danych, co do wyników z głosowania z protokołu przedstawionego przez Obwodową Komisję Wyborczą w R., a wynikiem tych wyborów i szkodą doznaną przez C. C. (1). Należało także mieć na uwadze, że stosownie do pisemnego wyjaśnienia Komisarza Wyborczego w O. (k. 134-135) w wypadku odmowy wprowadzenia danych do systemu, nie wstrzymywałyby ona prac komisji nad ustaleniem wyników wyborów, a gdyby nie udało się powołać w trybie pilnym nowego operatora systemu, obwodowa komisja wyborcza byłaby zobowiązana do sporządzenia protokołu poza systemem teleinformatycznym. Zadania operatora w Obwodowej Komisji Wyborczej polegały na przygotowaniu stanowiska komputerowego, wprowadzeniu danych ze sporządzonych przez komisję wyborczą projektów protokołów głosowania i sygnalizowaniu o błędach arytmetycznych, a także na przesłaniu danych drogą elektroniczną do właściwego serwera i stworzenia kopii danych na nośniku elektronicznym w celu przekazania terytorialnej komisji wyborczej. Z powyższych okoliczności nie wynikało w ocenie Sądu Okręgowego by wprowadzenie lub ewentualna odmowa wprowadzenia danych do systemu teleinformatycznego przez pozwanego J. R. miała wpływ na prawidłowość wyników wyborów na wójta ustalonych ostatecznie przez Obwodową Komisję Wyborczą w R.. Powódka nie wykazała także, iż działania pozwanego J. R. były zawinione, co jest warunkiem przypisania odpowiedzialności stosownie do powoływanego przez nią art. 430 k.c., jako podstawy odpowiedzialności tego pozwanego. Jednocześnie, stosownie do § 5 pkt. 3 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 18 września 2006 r. w sprawie określenia warunków i sposobu wykorzystania techniki elektronicznej w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województwa, Rady m.st. W. i rad dzielnic m.st. W. oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (MP. Nr 66, poz. 678) obsługę systemu informatycznego dla O. (obwodowych komisji wyborczych) zapewniał wójt gminy, w ramach zadań zleconych gminie.

Mając na uwadze wszystkie powyżej wskazane okoliczności, Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości, co do wszystkich pozwanych. O kosztach procesu orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 22 maja 2015 r. wniosła powódka Gmina S. i zaskarżając powyższy wyrok w całości, zarzucała mu naruszenie:

1) przepisów prawa materialnego:

- **art. 441 § 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że nie zasługuje na uwzględnienie roszczenie zwrotne powódki wobec pozwanych, w sytuacji, gdy powódka, naprawiła szkodę wyrządzoną C. C. (1), za którą była odpowiedzialna mimo braku winy,**
- **naruszenie art. 415 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy Sąd I instancji uznał, iż wskazana przez powódkę podstawa prawna nie znajduje zastosowania w stanie faktycznym będącym przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie;**

2) przepisów postępowania:

- **art. 321 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie powództwa na skutek uznania, iż przytoczona przez powódkę podstawa prawna jest błędna, w sytuacji, gdy sąd rozpoznający sprawę nie jest związany podstawą prawną wskazaną przez stronę domagającą się ochrony prawnej swojego roszczenia, a w konsekwencji, nie rozpoznanie istoty sprawy,**
- **naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż sąd rozpoznający niniejszą sprawę związany jest treścią wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 grudnia 2010 r. (sygn. akt I A Ca 627/10), w sytuacji, gdy związanie sądu wyrokiem innego sądu cywilnego ogranicza się do treści rozstrzygnięcia zawartego w sentencji, a nadto treść uzasadnienia tego orzeczenia nie przesądza kwestii solidarności pozwanych z Gminą S.,**
- **art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie wybiórczej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności z pominięciem analizy dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach spraw o sygn. II K 52/07, II K 74/08 Sądu Rejonowego w Mrągowie, pomimo iż sąd dopuścił te dowody i miały one istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy,**
- **art. 328 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na zaniechaniu zawarcia w uzasadnieniu wyroku wszystkich wymaganych elementów w stopniu pozwalającym na pełną kontrolę instancyjną zaskarżonego orzeczenia, a w szczególności przez niewskazanie faktów, które sąd uznała za udowodnione, dowodów, na których się oparła i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.**

W oparciu o zgłoszone zarzuty, wnosił o:

1. **zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za obie instancje,**

ewentualnie o:

2. **uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji oraz zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za obie instancje.**

SAD APELACYJNY ZWAŻYŁ, (...):

Apelacja powódki zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie, podkreślenia wymaga, że zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 328 § 2 k.p.c. uznać należało za chybiony. Uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego zawiera bowiem zarówno wskazanie podstawy faktycznej, jak i prawnej co pozwala odtworzyć tok rozumowania Sądu I instancji oraz poznać stanowisko jakie Sąd Okręgowy zajął co do faktów spornych między stronami oraz jakie normy prawne zastosował, a także w jaki sposób wpłynęły one na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu apelacyjnego, Sąd Okręgowy poczynił w niniejszej sprawie, w przeważającej części prawidłowe ustalenia faktyczne (poza oceną zachowania w czasie wyborów pozwanego J. R.), jednakże wyciągnął ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego błędne wnioski.

Wbrew ustaleniom Sądu I instancji w procesie obejmującym roszczenie regresowe strony nie są związane wyrokiem wydanym w postępowaniu, którego przedmiotem było roszczenie odszkodowawcze. Chociaż zgodzić się należy z Sądem Okręgowym, że w procesie regresowym Sąd ma obowiązek poczynić samodzielne ustalenia co do kryteriów decydujących o rozmiarze roszczenia regresowego, takich jak: wina czy stopień przyczynienia się poszczególnych pozwanych.

Podkreślenia jednak wbrew stanowisku Sądu I instancji już jednak wymaga, że o powstaniu roszczenia regresowego decyduje nie chwila wyrządzenia szkody przez jej bezpośredniego sprawcę lecz chwila naprawienia jej przez jednego z dłużników solidarnych przez zapłatę poszkodowanemu należnego mu odszkodowania.

Roszczenia regresowe uregulowane w art. 441 § 2 i 3 k.c. są szczególnym rodzajem regresu, albowiem przyjęto w nim odmienną metodę rozliczenia między podmiotami związanymi solidarnością. Ww. artykuł 441 § 2 i 3 k.c. reguluje w sposób wyczerpujący roszczenie zwrotne między osobami współodpowiedzialnymi za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, a współdłużnicy, do których kierowane jest roszczenie regresowe nie odpowiadają już na zasadzie solidarności.

Bezspornym było, że przy ustalaniu wyników głosowania przeprowadzonego na terenie O. w R. doszło do przerobienia oddanych głosów, co w konsekwencji zmieniło wynik wyborów, które na skutek protestu C. C. (3) zostały postanowieniem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie I Ns 260/06 uznane za nieważne z powodu nieprawidłowości i naruszenia przez Obwodową Komisję Wyborczą w R. przepisów ustawy dotyczących głosowania i ustalenia jego wyników, po czym zostały przeprowadzone ponownie.

Pozwany A. N. (2) został prawomocnie uznany winnym tego, że w dniu 12 listopada 2006 r. w S., jako funkcjonariusz publiczny – Wiceprzewodniczący tamtejszej Obwodowej komisji Wyborczej w R. Gm. S., w celu osiągnięcia korzyści, polegającej na wyborze P. W. (1) na stanowisko Wójta Gminy S., przerobił dokumenty wyborcze w postaci kart do głosowania z odbytych wcześniej tego samego dnia wyborów na wskazane stanowisko, w ten sposób, że wypełnił trzy czyste karty, zakwalifikowane wcześniej jako głosy nieważne, znakami skutkującymi zaliczeniem ich do głosów oddanych na kandydata P. W. (1) – przy czym dwa z nich, ze względu na sposób wypełnienia, uznano za ważne zaś jeden za nieważny – a nadto uzupełnił trzy karty z ważnymi głosami na kandydata C. C. (3) znakami skutkującymi zaliczeniem ich do głosów nieważnych tj. o przestępstwo z art. 231 § 2 k.k. w zb. z art. 248 pkt. 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i skazany za ten czyn na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem na okres próby wynoszący 4 lata (wyrok k. 1029-1037 akt IIK 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie; wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie k. 1219-1228v. tychże akt).

Pozwany J. K. został uznany winnym tego, że w dniu 12 listopada 2006 r. w R. Gm. S., jako funkcjonariusz publiczny - Przewodniczący tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej, nie dopełnił swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że wbrew przepisom ustawy, po zakończeniu głosowania w odbytych tego dnia wyborach samorządowych, nie przystąpił do ustalenia liczby niewykorzystanych kart do głosowania i nie umieścił ich w zabezpieczonych pakietach przed otwarciem urny wyborczej, działając przez to na szkodę interesu publicznego tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; w nocy na 13 listopada 2006 r. w R. Gm. S., jako funkcjonariusz publiczny - Przewodniczący tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej, nie dopełnił swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że podpisując rękopis protokołu z odbytych poprzedniego dnia wyborów na Wójta gminy S., nie omówił w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia oddanych głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności, działając przez to na szkodę interesu publicznego tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. oraz w nocy na 13 listopada 2006 r. w S., jako funkcjonariusz publiczny - Przewodniczący tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej, przekroczył swoje uprawnienia służbowe w ten sposób, że podpisując ostateczny protokół z odbytych poprzedniego dnia wyborów na Wójta gminy S., nie omówił

w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia oddanych głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności, działając przez to na szkodę interesu publicznego tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za nie skazany na karę łączną 6 miesięcy pozbawienia wolności z jej warunkowym zawieszeniem tytułem próby na kres 2 lat, a nadto karę grzywny w rozmiarze 50 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki na 10 złotych (wyrok k. 1029-1037 akt IIK 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie; wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie k. 1219-1228v. tychże akt).

Pozwana M. J. (1) została uznana winną tego, że w dniu 12 listopada 2006 r. w R. Gm. S., jako funkcjonariusz publiczny – członek tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej, nie dopełniła swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że wbrew przepisom ustawy, po zakończeniu głosowania odbytych tego dnia wyborach samorządowych, nie przystąpiła do ustalenia liczby niewykorzystanych kart do głosowania i nie umieściła ich w zapieczętowanych pakietach przed otwarciem urny wyborczej, działając przez to na szkodę interesu publicznego tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k.; w dniu 12 listopada 2006 r. w S., jako funkcjonariusz publiczny – członek tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej w R. gm. S., uszkodziła, a następnie ukryła dokument wyborczy w postaci rękopisu protokołu z głosowania w wyborach na Wójta na terenie wskazanej Komisji, sporządzony tego dnia pierwotnie po zakończeniu głosowania i zawierający prawidłowo obliczone wyniki wyborów tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. w zb. z art. 248 pkt. 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.; w nocy na 13 listopada 2006 r. w R. gm. S., jako funkcjonariusz publiczny - członek tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej, nie dopełniła swojego obowiązku służbowego w ten sposób, że podpisując rękopis protokołu z odbytych poprzedniego dnia wyborów na Wójta gminy S., nie omówiła w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia oddanych głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności, działając przez to na szkodę interesu publicznego tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. oraz w nocy na 13 listopada 2006 r. w S., jako funkcjonariusz publiczny - członek tamtejszej Obwodowej Komisji Wyborczej, przekroczyła swoje uprawnienia służbowe w ten sposób, że podpisując ostateczny protokół z odbytych poprzedniego dnia wyborów na Wójta gminy S., nie omówiła w nim decyzji dotyczącej ponownego liczenia oddanych głosów z powodu ich wcześniejszej błędnej klasyfikacji w pierwotnym protokole oraz zarządzeń odnoszących się do sposobu przeprowadzenia tej czynności, działając przez to na szkodę interesu publicznego tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. i za nie skazana na karę łączną 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem tytułem próby na okres 2 lat, a nadto grzywny w rozmiarze 50 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki na 10 złotych (wyrok k. 1029-1037 akt IIK 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie).

Pozwana M. M. (1) prawomocnym wyrokiem Sądu rejonowego w Mrągowie z dnia 15 października 2007 r. w sprawie II K 52/07 została uznana winną tego, że w nocy na 13 listopada 2006 r. w S. jako pełnomocnik miejscowego wójta do spraw odbytych poprzedniego dnia wyborów samorządowych oraz jednocześnie jako inspektor komisarza wyborczego w O. wbrew wynikającemu z tych funkcji prawnemu i szczególnemu obowiązkowi nie dopuszczenia do popełnienia przestępstwa określonego w art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 248 pkt. 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to wymierzono jej karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności, którą warunkowo jej zawieszono na okres próby 3 lat oraz karę grzywny w rozmiarze 130 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki dziennej na 10 złotych (wyrok k. 1029-1037 akt IIK 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie).

Wskazując na powyższe oraz treść art. 11 k.p.c. należało zauważyć, że ustalenia wydanych w postępowaniach karnych prawomocnych wyroków skazujących co do popełnienia przez pozwanych A. N. (1), J. K., M. J. (2) oraz M. M. (1) wiążą sąd w postępowaniu cywilnym co do faktu popełnienia wskazanych w nich przestępstw, w tym również kwalifikacji prawnej zarzucanych im czynów, stopnia winy oraz okoliczności ich popełnienia. Inna sytuacja zachodzi w przypadku pozwanego J. R..

Postępowanie karne wobec J. R. zostało co prawda prawomocnie umorzone postanowieniem Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 27.04.2009r. w sprawie IIK 152/09, jednakże okoliczność ta nie zwalnia sądu rozpoznającego sprawę cywilną z samodzielnego ustalenia, czy zostało popełnione przez niego przestępstwo wywołujące skutki w sferze prawa cywilnego. W tym kontekście, w ocenie Sądu Apelacyjnego po uzupełnieniu postępowania dowodowego na etapie postępowania apelacyjnego, albowiem stosownie do treści art. 316 § 1 k.p.c., przy uwzględnieniu unormowań zawartych w art. 381 i 382 k.p.c. sąd drugiej instancji obowiązany jest brać pod uwagę zmiany w stanie

faktycznym sprawcy, wpływające na treść orzeczenia - odpowiedzialność J. R. wobec powódki nie budziła wątpliwości. Podkreślenia wymaga, że w toku postępowań karnych postawiono pozwanemu zarzut zawierający w opisie określenie „funkcjonariusz publiczny”, którym J. R. niewątpliwie nie był oraz w opisie czynu ujmowano udzielenie pomocy w poświadczeniu nieprawdy poprzez wprowadzenie do systemu informatycznego w nocy na 13 listopada 2006 r. w S. jako osoba upoważniona do elektronicznego zapisu i przekazania do Okręgowej Komisji Wyborczej w O. wyników przeprowadzonych poprzedniego dnia wyborów samorządowych – nieprawdziwych danych wynikających z uprzedniego przerobienia przez A. N. (1) dokumentów wyborczych w postaci kart do głosowania i wydrukowanie protokołu z wyborów na wójta, w sytuacji gdy czynności zlecone pozwanemu jako operatorowi informatycznemu miały w istocie jedynie charakter techniczny. Pozwany wykonywał bowiem wówczas czynności operatora informatycznego na podstawie umowy zlecenia zawartej w dniu 7 listopada 2006 r. z Wójtem Gminy S. P. W. (1) stosownie do załącznika nr 9 do Uchwały (...) z 18.09.2006 r. (k. 894,895 akt II Ka 1862/07 Sądu Okręgowego w Olsztynie). Tymczasem zdaniem Sądu Apelacyjnego, wbrew ustaleniom Sądu I instancji zachowanie tegoż pozwanego polegało na ułatwieniu A. N. (1) i M. M. (1) popełnienia opisanych wyżej przestępstw, gdyż wiedział o ich dokonaniu i świadomie wprowadził nieprawdziwe wyniki do systemu informatycznego, a zatem powstała szkoda jest także następstwem działania J. R.. O jego wiedzy na ten temat świadczy treść zeznań złożonych w sprawie II K 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie, w których pozwany jednoznacznie przyznał, że wiedział o przerobieniu kart do głosowania przez A. N. (1) o czym świadczą jego słowa „Wiedziałem o co chodzi”, „Mówiąc... (A. N.) no to skreślaj, wyraziłem swoją aprobatę i przyjęcie tego co powiedział do wiadomości”, „M. M. (1) powiedziała, że dobrze byłoby zrobić trochę głosów nieważnych na C., bo według danych jest mała różnica między kandydatami” (dowód: zeznania ww. k. 88-95 akt II K 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie). Zeznając po raz kolejny w tej sprawie stwierdził, że „Miałem świadomość, że wprowadzam nieprawdziwe informacje do systemu” (dowód: zeznania ww. k. 255-257 akt II K 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie). Pozwany co prawda następnie w trakcie rozprawy głównej zmienił treść swoich zeznań twierdząc, że nie prowadził żadnych rozmów z A. N. (1) na temat fałszowania przez niego kart wyborczych oraz, że nie miał świadomości, że się tego dopuścił, a nawet zaprzeczył, że rozmawiał na ten temat z M. M. (1) (k. 896-913 ww. akt), jednakże zmienionym twierdzeniom nie można było dać wiary, gdyż zdaniem Sądu były one jedynie przejawem podjętej przez J. R. linii obrony przed stawianymi mu zarzutami, a poza tym pozostawały w oczywistej sprzeczności z zeznaniami świadków M. M. (1) (k. 111-118,141-145 ww. akt), która stwierdziła, że J. R. wyjaśniał jej w jaki sposób doszło do przerobienia kart do głosowania, gdy dopytywała się o szczegóły, a nadto wskazywała na aktywną pomocniczą rolę J. R. w wypaczeniu wyniku wyborów „R. przylatywał do mnie i pytał, czy jak będzie 208 lub 209 głosów to będzie już dość”. Była przekonana, że w tym czasie sfalszowano karty do głosowania. Przyznała wówczas, że mówiła, aby zrobić coś, aby W. wygrał. „Powiedziałam, R., aby zrobili tak, aby W. wygrał” (dowód; zeznania ww. k. 161-163 akt II K 52/07 Sądu Rejonowego w Mrągowie). Z zeznań świadka T. Z. (2) wynikało zaś, że do pani M. chodził z członkami komisji wyborczej właśnie pozwany R., który „zapoczątkował to przestępstwo” (dowód: zeznania świadka T. Z. (1) k. 410-411 akt). W tym miejscu wskazać należy, że forma pomocnictwa (art. 18 § 3 k.k.) jest także pomocnictwo psychiczne, które może polegać na udzieleniu rady lub informacji. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 grudnia 2007 r., V KK 101/07 (KZS 2008, z.4, poz. 23) przyjął bowiem, że pomoc psychiczna może polegać także na takim zachowaniu się, które w sposób szczególny, sugestywny manifestuje solidaryzowanie się całkowicie z zamiarem bezpośrednim sprawcy i może tworzyć atmosferę, w jakiej zamiar bezpośredniego sprawcy kształtuje się, dojrzewa oraz utwierdza.

Odpowiedzialność wszystkich ww. pozwanych – ma oparcie w przepisie art. 415 k.c., a zatem pozwani odpowiadają za własne działania stanowiące czyn niedozwolony. Solidarną odpowiedzialność ponoszą bowiem nie tylko sprawcy, lecz także i pomocnicy, którzy ułatwili popełnienie przestępstw, nie realizując jednak w ten sposób żadnych działań powierzonych im przez Gminę S., a czynili to jedynie przy sposobności wykonywania powierzonych im czynności - pozwany J. K. jako przewodniczący, A. N. (2) jako wiceprzewodniczący, M. J. (1) jako członek, wchodzili bowiem w skład (...) Komisji Wyborczej w R., natomiast M. M. (3) była pełnomocnikiem Wójta Gminy S. do spraw wyborów, zaś J. R. był pracownikiem Gminy i informatykiem odpowiedzialnym z ramienia (...) za wprowadzanie danych – wyniku wyborów ustalonego w komisjach do systemu komputerowego i przekazanie go Okręgowej Komisji Wyborczej w O.. W judykaturze przyjmuje się, że ustawowe określenie czynu niedozwolonego (art. 415 k.c.) obejmuje wszelkie czyny zasługujące na społeczne ujemną ocenę, jeżeli tylko wywołały szkodę. Bezprawność zachowania w rozumieniu ww.

przepisu polega natomiast na przekroczeniu mierników i wzorców wynikających zarówno z wyraźnych przepisów, zwyczajów, utartej praktyki, czy wreszcie zasad współzycia społecznego (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1986 r., IV CR 279/86, LEX nr 530539).

Podkreślenia wymaga, że konsekwencją działania pozwanych była jedna szkoda (skutków poszczególnych działań nie sposób oddzielić), wyrządzona poszkodowanemu C. C. (1), który na skutek działania pozwanych nie został wójtem Gminy S. w wyniku sfałszowania wyniku wyborów w dniu 12 listopada 2006 r. Odpowiadają zatem za wyrządzoną szkodę w częściach równych. Koniecznymi przesłankami odpowiedzialności deliktowej pozwanych była bezprawność ich działań, wina oraz związek przyczynowy między stwierdzonymi naruszeniami przepisów prawa a szkoda osoby poszkodowanej, co w niniejszej sprawie w ocenie Sądu Apelacyjnego nie budziło wątpliwości w świetle powyższych ustaleń.

Gdyby bowiem nie ingerencja pozwanych w wynik wyborów bądź przez osobiste przerobienie kart do głosowania – pozwany A. N. (2), bądź przez stworzenie warunków dla tej czynności przez pozostałych pozwanych – C. C. (1) otrzymaliby wystarczającą liczbę głosów, która pozwoliłaby mu zostać wójtem Gminy S.. Należy zatem w konsekwencji stwierdzić, że gdyby nie przerobienie kart do głosowania jakiego dopuścił się pozwany A. N. (2) z pomocą pozostałych pozwanych – C. C. (1) wygrałby wybory na wójta gminy S. i uzyskałby wynagrodzenie jakie przysługiwało na tym stanowisku. Pomiedzy pozbawieniem C. C. (3) ww. wynagrodzenia, a opisanymi wyżej zachowaniami pozwanych zachodził związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 k.c. Odpowiedzialność powódki wobec C. C. (3) wynikała z art. 417 k.c. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, albowiem za fałszerstwa wyborcze skazane zostały sekretarz Gminy i jednocześnie pełnomocnik wyborczy wójta – M. M. (1) oraz M. J. (1) – członek O. w R. z ramienia wójta, których działania pozostawały w związku z powierzonymi im obowiązkami przez powódkę, jako wykonującą z mocy prawa władzę publiczną w zakresie organizacji i przeprowadzenia wyborów w dniu 12 listopada 2006 r. na wójta Gminy S. (powódka odpowiadała za niezgodne z prawem działanie tych osób przy wykonywaniu władzy publicznej) oraz z art. 430 k.c. w przypadku pozwanego J. R., który był pracownikiem Gminy i wykonywał na podstawie umowy zlecenia dodatkowe czynności związane z obsługą systemu informatycznego (powódka odpowiada za szkodę wyrządzoną przez pozwanego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności). W świetle uregulowań Kodeksu cywilnego odpowiedzialność powodowej Gminy S. (art. 417, 430 k.c.) i pozwanych (art. 415 k.c.) za szkodę wyrządzoną C. C. (3) była solidarna (art. 441 §1 k.c. Wspólna, solidarna odpowiedzialność za tę samą szkodę może bowiem wynikać z różnych zachowań osób za nią odpowiedzialnych, niezależnie od tego, czy ze sobą współdziałały, czy też każda działała samodzielnie. Podstawa prawna ich odpowiedzialności może być różna, ale obowiązek naprawienia szkody jest wspólny. Przepis art. 441 § 1 k.c. ma charakter bezwzględnie wiążący i stanowi normatywną podstawę solidarności dłużników, a jego konsekwencją jest współodpowiedzialność wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za delikt na zasadach określonych w art. 366 k.c. Stosownie zaś do treści art. 441 § 3 k.c. ten, kto naprawił szkodę, za którą jest odpowiedzialny, mimo braku winy, ma zwrotne roszczenie do sprawcy, jeżeli szkoda powstała z jego winy.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 28 listopada 2011 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie sygn. akt I C 640/11, zasądził od powódki Gminy S. na rzecz C. C. (3) kwotę 101 618,01 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 14 września 2011 roku do dnia zapłaty tytułem utraconych zarobków, jakie osiągnęłyby w latach 2007-2008 pełniąc funkcję wójta Gminy S. (wyrok k., informacje k. 123, deklaracje k. 134-136 akt IC 540/11 Sądu Okręgowego w Olsztynie). Zasądzona kwota została w całości wypłacona przez powódkę C. C. (3) w ratach w okresie od 24 maja 2012 r. 20 maja 2013 r. (dowody przelewów załączone do pozwu). Z momentem naprawienia szkody C. C. (3) przez powódkę jako jednego z dłużników solidarnych powstało roszczenie regresowe wobec pozwanych (vide: wyrok Sądu najwyższego z dnia 1 czerwca 1973, II PR 97/73, (...), z.7-8, poz. 141), przy czym stosownie do treści art. 441 § 2 k.c. odpowiedzialność regresowa wobec osób współodpowiedzialnych za szkodę nie może być wbrew żądaniu Skarżącej solidarna, a każda z tych osób powinna zwrócić temu, kto szkodę naprawił, kwotę odpowiadającą jego winie i stopniowi przyczynienia się do szkody (vide: wyrok Sądu najwyższego z dnia 1 grudnia 1978 r., IV CR 410/78, OSP 1979, z.7-8, poz.141).

Mając na względzie przedstawione okoliczności, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c.

Kosztami postępowania za drugą instancję Sąd Apelacyjny w całości na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z w zw. § 13 ust. 1 pkt. 2) w zw. z § 6 pkt. 6) rozporządzenia Ministra w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) obciążył pozwanych.

(...)